

Звернення природоохоронної громадськості України до Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР)

НЕ знижувати свої стандарти у сфері збереження біорізноманіття.

Підготовлені в рамках процесу громадського обговорення проекту оновленої Екологічної та Соціальної політики ЄБРР 2014

5 березня 2014

Ми, представники українських проіродоохоронної громадськості, стурбовані тим, що у своїй оновленій Екологічній та Соціальній політиці (ЕСП) ЄБРР запроваджує ряд змін, які знижують вимоги до збереження біорізноманіття та захисту особливо цінних природних територій від втручання людини.

В Україні, як і в більшості країн, де працює банк, залишилось дуже мало природних (не змінених людиною) територій (напівприродні території в Україні займають біля 20% від площі держави, незмінені природні – не більше 2 %). Тому має бути зроблено все можливе, щоб не допустити їх втрати. Загальний підхід, який ЄБРР застосовує для вирішення проблем навколишнього середовища - скоріше раціональне використання, а не охорона навколишнього середовища – не допомагає у вирішенні цього завдання. Навпаки, поширення та деталізація застосування цього підходу у оновленій ЕСП загрожує появі ще більшої кількості проектів, які можуть нести загрозу природним об'єктам, в тому числі особливо цінним територіям, оселищам вразливих видів, що потребують охорони, тощо.

Нижче ми наводимо наші коментарі до формулювань Вимоги до Реалізації щодо збереження біорізноманіття і сталого управління біологічними ресурсами (ВР6), і наші пропозиції щодо необхідних змін.

Послаблення ВР 6 щодо збереження біорізноманіття (ЕСП)¹

Вимоги до Реалізації щодо збереження біорізноманіття і сталого управління біологічними ресурсами (ВР6) попередньої редакції ЕСП повинні були бути посилені за рахунок запровадження жорстких зобов'язань щодо забезпечення відповідності проектів, що фінансуються, законодавству і стандартам ЄС. Однак цього немає у проекті оновленої політики. Більше того, ряд змін припускають істотне послаблення заходів з охорони біорізноманіття, навіть зниження рівня амбітності цілей, що ставляться:

- *Цілі збереження біорізноманіття та сталого управління біологічними природними ресурсами повинні бути збалансовані з потенціалом для оптимального використання численних економічних, соціальних і культурних цінностей біорізноманіття;*

Ми вважаємо дану постановку цілі такою, що унеможливує ефективний захист та збереження довкілля, адже в українських реаліях таке формулювання дає «зелене світло» інвесторам до планування та розробки проектів у зонах із потенційним конфліктом між

¹ Детальні вимоги банку прописані у Вимозі до Реалізації щодо збереження біорізноманіття і сталого управління біологічними ресурсами (ВР 6) ЕСП.

природною та економічною цінностями. Після прийняття в Україні закон про «зелений тариф» та появу кредитних ліній ЄБРР на підтримку проектів малих джерел ВДЕ, в Україні з'явилися компанії, діяльність яких націлена на використання даного потенціалу, в тому числі є компанії (такі як Гідропауер) які створені спеціально під таку діяльність. Дуже важливо, щоб ЕСП чітко окреслювала рамки, за межами яких інфраструктурні проекти не будуть розглядатися банком, щоб не давати приводу та не втрачати зусилля на розробку та розгляд проектів, які можуть мати негативний вплив на біорізноманіття і будуть неприйнятними.

Створення нових енергетичних компаній, з метою будівництва нових енергогенеруючих потужностей, спрямоване на отримання прибутку, що є їх головною ціллю. При цьому, компанії прагнуть отримати для спорудження нові земельні ділянки, які до цього моменту не знаходились у використанні чи власності і належать державі, що є найбільш дешевим варіантом. Враховуючи високий рівень освоєності території України, такими ділянками у більшості випадків виявляються цінні природні території – екосистеми, важливі для збереження вразливих видів. Таким чином, сприяння з боку Банку розвитку малої відновної енергетики проковує підприємства до втручання в природні екосистеми.

- Мета полягає у *"недопущенні чистих втрат біорізноманіття"*.

Це передбачає прийняття завідомо хибної ідеї про "компенсацію втрат біорізноманіття", в якій руйнування одного ареалу або середовища існування "компенсується" спробою збільшити біорізноманіття в будь-якому іншому місці. Ми виступаємо категорично проти застосування такого принципу - жодна штучна екосистема не компенсує втрачених цінностей екосистеми природньої. Законодавство України не передбачає можливості створення екосистем на місці освоєних земель. Таким чином, зупинити втрати біорізноманіття можливо лише шляхом недопущення втрат існуючих екосистем. Метою ВР6 має бути саме недопущення втрат існуючих природних територій.

- *"Якщо проект реалізується на території або може негативно позначитися на території, яка охороняється законодавством або визнана або визначена на міжнародному рівні як така, що потребує захисту, клієнт повинен визначити і оцінити потенційні пов'язані з проектом впливи і застосувати ієрархію пом'якшення, щоб запобігти або пом'якшити наслідки проектів, які можуть поставити під загрозу цілісність, цілі збереження або важливість такої території з точки зору біорізноманіття"*.

«Ієрархія пом'якшення» - уникнути/мінімізувати/пом'якшити/компенсувати – ілюструє, що для ЄБРР немає нездоланих перешкод, заборонених зон або впливів, якими неможливо управляти, і, відповідно, які можуть унеможливити інвестиційну пропозицію. На нашу думку, критерії мають бути визначені таким чином, щоб однозначно відхиляти проекти, що є деструктивними для екосистем та загрозливими для біорізноманіття.

Виникає питання як бути із статусом заповідних територій, який не дозволятиме мінімізацію впливу на навколишнє середовище. Наприклад, згідно з національним законодавством на деяких заповідних територіях промислова діяльність заборонена взагалі, хоча виконання цього закону не завжди ефективне. Крім того, видалено вимоги щодо проведення "належної правової процедури", що порушує питання про дозвільні процедури та участь громадськості в прийнятті рішень щодо цих заходів.

ВР6 прописує можливість проведення промислової діяльності у **критично важливих ареалах існування (critical habitats)**, якщо така діяльність задовольняє певним критеріям,

але не зрозуміло чи усім чи тільки одному-двом з них. Якщо лише одному, то викликає тривогу наступний критерій: "в регіоні не існує інших реальних альтернатив для розробки проекту в ареалах існування з меншою цінністю біорізноманіття". У випадку підземних родовищ ресурсів, якщо розміщення проекту не може мати альтернатив, ця нова умова є повністю протилежною вимогам природоохоронної громадськості щодо «заборонених зон». Але така умова буде застосовуватися також до проектів в інших галузях, таких як, наприклад, гідроенергетика, в разі відсутності "технічно і економічно обґрунтованих альтернатив", про що й заявлятимуть клієнти у більшості випадків.

Пункт 8 і пункт 10 ВР6 фактично допускають низьку якість ОВНС проекту, яку повинні проводити клієнти. Відповідно до пункту 8 "під час планування та проведення оцінок вихідного стану і впливу на біорізноманіття клієнти повинні керуватися відповідними принципами належної практики" і "в разі необхідності проведення подальших досліджень для забезпечення кращої оцінки значимості потенційних впливів, клієнт **може провести** додаткові дослідження та / або моніторинг до здійснення будь-який проект заходів, пов'язаних з проектом". Тобто замість того, щоб вимагати від клієнта підготувати якісні матеріали ОВНС, в якій оцінюються всі потенційні впливи проекту заздалегідь (це буде розглядатися також як додаткова перевага участі Банку у проекті), Банк просто приймає ОВНС клієнта і, з досвіду громадськості, просто «переглядає» його, і на розсуд задіяних консультантів **може** попросити про проведення додаткового дослідження певного потенційного впливу, а може і не попросити. У багатьох випадках такі додаткові дослідження здійснюються уже після затвердження проекту і, у випадку його негативних результатів, відмінити проект досить складно і процедура прийняття такого рішення банком у ЕСП чи будь-де не прописана.

Ми просимо врахувати вищезазначене і внести наступні зміни у фінальну версію ЕСП:

У текст Вимоги до Реалізації 6:

1. Ціллю ВР6 має бути охорона та збереження біорізноманіття. Пріоритетом ВР6 має бути недопущення втрат існуючих природних територій;
2. У ВР6 мають бути визнані «заборонні зони», на яких будь-які проекти категорій А та В банком не розглядатимуться. До «заборонних зон» мають увійти території, що відносяться до I-IV категорії природоохоронних територій Міжнародного союзу охорони природи (IUCN), відповідні захищені території в національних системах класифікації, території із високою природоохоронною цінністю (наприклад, верхів'я річок, прибережних заплави, дикі (незаймані) ліси, гірські болота, місця проживання рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів і підвидів).
3. ВР 6 має містити вимогу до проектів бути у відповідності до Директиви ЕС про оселища (Habitat Directive);
4. Усі необхідні дослідження значимих впливів мають вимагатися в рамках проведення ОВНС і до прийняття остаточного рішення по проекту;

До Вимоги до Реалізації 10:

1. Матеріали ОВНС проектів мають бути доступні на сторінках цих проектів на офіційному сайті ЄБРР. Усі докази виконання клієнтом вимог щодо забезпечення участі громадськості у ході ОВНС мають бути доступні на сторінці проекту на сайті ЄБРР (наприклад перелік посилань на Заяву про наміри та матеріали ОВНС на сайті замовника) до прийняття остаточних рішень. Для проектів в рамках кредитних ліній,

оприлюднення такої інформації має здійснюватися на відповідному сайті такої кредитної програми. Там же має міститися інформація про строки прийняття такого рішення.

2. План Дій з Екологічних та Соціальних Питань по проектах кат. В має бути доступний громадськості на вимогу;

1. Юрій Урбанський, виконавчий директор НЕЦУ
2. Олексій Василюк, Інститут зоології НАН України
3. Богдан Проць, Всесвітній Фонд Дикої Природи (WWF)
4. Анатолій Павелко, Дунайсько-Карпатська Програма Всесвітнього Фонду Дикої Природи (WWF).
5. Бурковський Олексій Петрович, Всеукраїнська екологічна ліга, Донецька обл.
6. Куземко Анна Аркадіївна, Європейська степова група (European Dry Grassland Group), м. Умань
7. Сергій Федоринчик, керівник інфоцентру УЕА "Зелений світ"
8. Петро Тестов, ДОП "Зелене Майбутнє"
9. Валеріан Гордієнко, ДОП "Зелене Майбутнє"
10. Юрій Лісовий, ДОП "Зелене Майбутнє"
11. Володимир Яроцький, еколого-туристичний клуб "Слідопити" (Харків)
12. Любінська Людмила Григорівна. Товариство Подільських природодослідників та природолюбів. м. Кам'янець- Подільський, Хмельницька обл.
13. Валерій Ловчиновський, GreenVideo, еколог, Харьков
14. Єна Андрій Васильович, доктор біологічних наук, зав. каф. фітодизайну і ботаніки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Південний філіал "Кримський агротехнологічний університет"
15. Соколенко Олександр Анатолієвич, Молодіжне відділення НЕЦУ
16. Іванець Вікторія Юріївна, Молодіжне відділення НЕЦУ
17. Скрипник Роман Андрійович, ДОП м.Києва
18. Шевченко Олександра Сергіївна, ДОП м.Києва
19. Галина Проців, Екологічний клуб "Край", м. Бережани Тернопільська область
20. Любомира Качмарська, Тернопільське екологічне об'єднання "Наше місто"
21. Норенко Катерина Миколаївна, еколог, МВ НЕЦУ, Київ
22. Нужна Ганна Дмитрівна, Інститут зоології ім.І.І.Шмальгаузена
23. Андрій Плига, ДОП м.Києва
24. Андрос Олег Євгенійович, НЕЦУ, Київ
25. Академік НАН України Ю.Р. Шеляг-Сосонко, відділ геоботаніки та екології Інституту ботаніки НАН України
26. доктор біологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Д.В. Дубина, відділ геоботаніки та екології Інституту ботаніки НАН України
27. кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник Л.П.Вакаренко, відділ геоботаніки та екології Інституту ботаніки НАН України
28. кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник Т.П. Дзюба, відділ геоботаніки та екології Інституту ботаніки НАН України
29. кандидат біологічних наук, молодший науковий співробітник Д.А. Давидов, відділ геоботаніки та екології Інституту ботаніки НАН України
30. кандидат біологічних наук, науковий співробітник Т.В. Дворецький, відділ геоботаніки та екології Інституту ботаніки НАН України

31. провідний інженер Д.С. Винокуров, відділ геоботаніки та екології Інституту ботаніки НАН України
32. провідний інженер В.В. Дацюк, відділ геоботаніки та екології Інституту ботаніки НАН України
33. Завідувач, професор кафедри ботаніки Херсонського державного університету, доктор біологічних наук Іван Мойсієнко
34. Тупіков Андрій Ігорович, заступник директора - головний природознавець НПП "Дворічанський"
35. Швидка Зоя Юріївна, ДОП м.Києва
36. Ширяєва Дарія Володимирівна, ДОП м.Києва
37. Ковальов Максим Олегович, ДОП м.Києва